

Nr 210.

Av herr **Ossbahr**, om anslag till statsbeställningar för försvarsändamål.

I likhet med nu löpande riksstat innefattar årets budgetförslag en utvidgad statlig verksamhet i form av offentliga arbeten, för vilka anslagen äro sammanförda under rubriken: Fonden för förslag till statsverket. Bland dessa förekommer ett reservationsanslag för statsbeställningar av 10 milj. kronor, vilket enligt chefens för försvarsdepartementet uttalande synes vara avsett att huvudsakligen tillgodose vissa behov av materialanskaffningar för försvaret.

Vid jämförelse mellan detta och övriga under sagda rubrik upptagna anslag måste man emellertid finna, att försvarsväsendet i allt för ringa mån kommit i åtanke vid förslagen till organiserandet av allmänna arbeten såsom ett led i kampen mot arbetslösheten. Under det att sålunda i stor utsträckning arbetslöshetsanslag skulle komma att avse arbetstillfällen, vilka i och för sig måste karakteriseras såsom nära nog fullständigt obehövliga och knappast avseende annat ändamål än att bereda sysselsättning åt arbetslösa arbetare av skilda slag, lämnas åsido inom försvarsväsendets område riklig tillgång på arbeten, som icke blott lämpligen nu kunna komma till stånd för beredande av arbetstillfällen utan som jämväl, därest man verkligt vill tillgodose försvarsväsendets berättigade krav, inom en nära framtid måste komma till utförande. Det synes mig under sådana omständigheter, som om vårt försvarsväsende i väsentligt större omfattning än Kungl. Maj:t föreslagit borde komma i åtnjutande av medel för statsbeställningar, och detta blir så mycket mera uppenbart, som det statliga besparingsarbetet under flera år huvudsakligen gått ut över anslagen till försvaret.

Den moderna fältartilleriematerielens överlägsenhet över vår nuvarande materiel är synnerligen anmärkningsvärd och kan i fält bliva för oss av ödesdiger betydelse. I trots av vårt artilleris ringa kvantitet, som borde skärpa kravet på kvalitet, är detsamma utrustat med pjäser, som i allmänhet icke motsvara de krav, vilka med hänsyn till såväl nuvarande eldledningsmetoder som den tekniska utvecklingen måste uppställas på ett ens något så när modernt artilleri. De under senare år verkställda utredningarna hava också givit vid handen, att en förstärkning och förbättring av vårt eget fåtaliga långskjutande fältartilleri är oundgänglig nödvändig, för att vår armé i fält med utsikt till framgång skall kunna upptaga striden mot en med modernt sådant artilleri utrustad fiende.

Anskaffning av dylik materiel innebär icke krav på organisationsökning

i fred, och dylika pjäser komma under alla omständigheter att erfordras, varför intet föregripande av det inom försvarskommissionen pågående utredningsarbetet skulle komma att ske. Den härför erforderliga materielen utgöres huvudsakligen av den i kungl. arméförvaltningens underdåniga skrivelse den 31 augusti 1933 angående anslagsyrkanden för budgetåret 1934/1935 omförmälda 10,5 cm kanonen, vilken torde fullt motsvara moderna krav.

Ursprungligen ansågs nödvändigt att erhålla anslag för anskaffande av en provpjäs, men sedermera hava vissa utländska makter med Bofors inlett underhandlingar om tillverkning av samma slags pjäser, varför bolaget på denna grund omhändertagit utexperimenterandet av nämnda, jämväl för våra förhållanden fullt lämpade typ. Utan kostnad för statsverket verkställas sålunda alla erforderliga prov, och vi kunna därför bliva i tillfälle att direkt anskaffa dylik materiel.

Närmast torde sålunda böra anskaffas materiel till 3 batterier, för vilket ändamål kostnaderna kunna beräknas uppgå till omkring 2 500 000 kronor enligt följande beräkningsgrund:

12 st. 10,5 cm kanoner à 90 000	1 080 000 kr.
12 » föreställare till d:o à 7 000 kr.	84 000 »
6 » ammunitionsvagnar till d:o à 8 000 kr.	48 000 »
18 » traktorer till d:o à 20 000 kr.	360 000 »
12 000 » skott à 75 kr.	900 000 »
	Summa 2 472 000 kr.

Behovet av luftvärnsmateriel för försvaret av våra större städer, viktigare industricentra, kraftcentraler och brobyggnader m. m. emot anfall från fientliga luftstridskrafter har hittills endast i ytterst ringa utsträckning kunnat tillgodoses. Betydelsen och nödvändigheten av att denna lucka i vår försvarsberedskap snarast fyllas är uppenbar, och det torde därför i detta sammanhang vara tillfyllest att hänvisa till luftförsvarsutredningens den 11 december 1931 avgivna betänkande beträffande hemortens och civilbefolkningens skyddande vid luftanfall mot Sverige. (Statens offentliga utredningar 1932: 3). Av denna utredning framgår, hurusom anskaffningskostnaderna för däri upptagna luftvärnsformationer, omfattande den egentliga luftvärnsmaterielen och under fredstid erforderliga motorfordon, uppgå till i runt tal 27 milj. kronor.

Oavsett det resultat, vartill pågående försvarsutredning kan föranleda, måste självfallet luftvärnet tillgodoses i helt annan omfattning än för närvarande, och därför borde redan nu, utan att statsmakternas ställningstagande till luftförsvarsutredningens betänkande därigenom föregripes, medel kunna anvisas för att fylla åtminstone en ringa del av det utav nämnda utredning påvisade materielbehovet. Förslagsvis kunde ett belopp av

1 250 000 kronor för angivet ändamål komma i fråga enligt följande med ledning av meromnämnda betänkande gjorda kostnadsberäkning:

6 st. luftvärnskanoner med tillbehör à 60 000 kr.	360 000 kr.
1 500 skott till d:o à 125 kr.	187 000 »
Eldledningsmateriel (2 instrumentsatser à 150 000 kr.)	300 000 »
Strålkastare och lyssnarapparater	200 000 »
Luftbevakningsmateriel	200 000 »

Summa 1 247 500 kr.

I anslutning till riksdagens skrivelse den 21 juni 1933 nr 356 har genom kungl. brev den 29 september 1933 åt kungl. arméförvaltningens artilleridepartement uppdragits att gå i författning om anskaffning av bland annat lavetter för 7 cm kanoner för ett belopp av högst 1 410 000 kronor. Därmed avses ett påbörjande av den modernisering av vår 7 cm fältkanonmateriel, som är oundgängligen nödvändig, därest icke hela vårt lätta fältartilleri på grund av minimal skottvidd och i vissa fall ringa eldkraft skall vara ur stånd att under fältförhållanden lösa ens rimliga uppgifter för att i stället löpa risk att gentemot en modernt beväpnad motståndare bli fullständigt tillintetgjort utan att självt kunna tillfoga fienden förluster.

Vid utexperimenterandet genom kungl. arméförvaltningens artilleridepartements försorg av en modern fältkanon, avsedd att tjäna som modell för krigstillverkning av dylika pjäser, har hänsyn bland annat tagits till den omständigheten att de nuvarande 7 cm eldrören icke äro alltför starkt förslitna, varför lavetten till den nya krigstillverkningspjäsen så konstruerats, att den gamla fältkanonens eldrör vid behov kan inläggas i densamma. Vår omoderna och hårt medfarna fältkanonmateriel kan därför, om lavetterna vid våra nuvarande fältkanoner utbytas mot nya av angiven typ, åter bli krigsduglig för en ringa kostnad. Därtill kommer, att en lavettillverkning av angiven art utgör en synnerligen lämplig form av sådana arbeten, som äro avsedda att igångsättas för arbetslöshetens lindrande, i det att 70 à 80 % av kostnaderna för denna tillverkning hava beräknats utgöra arbetslöner.

Närmast torde erfordras tillverkning av ett 150-tal dylika lavetter, men enär för det belopp, som jämlikt ovan angivna brev den 29 september 1933 härför anslagits, allenast 60 lavetter kunna tillverkas, bör ytterligare ett belopp för nästkommande budgetår å minst 500 000 kronor härför anslås.

För beväpning av den jämlikt 1925 års härordningsbeslut uppsatta stridsvagnsbataljonen har av riksdagen anvisats ett engångsanslag, som allenast medgivit anskaffning av tre stycken moderna stridsvagnar. I övrigt utgöres hela bataljonens vagnpark av fullständigt omodern materiel, vilken i stort sett icke är användbar för krigsbruk, och en del av dessa gamla strids-

vagnar äro dessutom så förslitna, att de icke längre kunna användas ens för utbildningsändamål, därest icke särskilda medel anvisas för deras iståndsättande.

Nödvändigt är därför, att inom en mycket snar framtid åtgärder vidtagas för stridsvagnsbataljonens förseende med modern materiel, och om man tillsvidare inskränker detta krav att avse allenast 2 plutoners utrustande med moderna stridsvagnar, vilket innebär ett behov av 10 sådana, erfordras utöver redan beställda en nyanskaffning av 7 stycken. Kostnaderna för dessa ävensom för den äldre stridsvagnsmaterielens nödortfuga istandsättande torde kunna beräknas uppgå till omkring 1 000 000 kronor.

Såsom framgår av planen över den materielanskaffning, vartill anslaget till engångskostnader för anskaffning av artillerimateriel är avsett, skall därav för infanteriartilleri avses ett totalbelopp av 150 000 kronor. Detta belopp är emellertid till fullo disponerat, och sedermera har riksdagen därjämte, på därom av Kungl. Maj:t i de två föregående årens statsverkspropositioner gjorda framställningar, anvisat särskilda medel å tillhoppa 435 000 kronor.

Sedan kungl. arméförvaltningen i sin skrivelse den 31 augusti 1933 hemställt om ytterligare anslag för enahanda ändamål, har Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition med tillstyrkan därav hemställt om ett extraanslag av 500 000 kronor för anskaffning av granatkastarmateriel.

De nämnda anslagen avse emellertid beträffande ammunition endast en första uppsättning härav, men därest det tillgängliga och för anskaffning avsedda antalet granatkastare i händelse av krig skall kunna åstadkomma avsedd effekt, måste för varje pjäs finnas disponibelt ett så stort antal projektiler, att behovet är säkerställt till dess krigsindustrien ernått erforderlig kapacitet. Med hänsyn härtill ävensom till övningsändamål bör en avsevärd ökning av ammunitionstillgången ske, och i allra första hand torde ett belopp av minst 300 000 kronor härför vara erforderligt.

Oberoende av den försvarsorganisation, som kan komma att beslutas, föreligger naturligen ett synnerligen stort behov av det viktiga skyddsmedel, som gasmasken utgör, men de hittills av riksdagen beslutade och nu av Kungl. Maj:t föreslagna anslagen medgiva anskaffandet av allenast sammanlagt omkring 25 000 gasmasker, vilket under alla omständigheter motsvarar blott en bråkdel av det verkliga behovet enbart vid armén, som måste beräknas uppgå till ett sexsiffrigt tal. Erinras bör vidare därom, att förutom militär personal även civilbefolkningen i händelse av krig i åtminstone viss utsträckning måste utrustas med gasmasker, och detta gäller framför allt personal vid brandkår och polisväsende ävensom sjukvårdspersonal, saneringsmanskaper och vissa kommunalarbetare m. fl.

Utan särskilda organisationskostnader och blott genom anlitan av extra arbetskraft kan vid den nyligen uppförda gasmaskfabriken vid Åkers krut-

bruk fabrikationen av gasmasker väsentligen utökas utöver den tillverkning, som planenligt är avsedd att ske under nästkommande budgetår. Särskild yrkesskicklighet är icke heller erforderlig, varför en sålunda utökad tillverkning i hög grad skall bidra till lindrande av den stora arbetslöshet, som råder i trakten av Åker alltsedan nedläggandet av styckebruket, och därtill kommer, att så gott som hela kostnaden för denna tillverkning, som består av hopsättning och prövning av gasmaskerna, utgöres av arbetslön. Enär vidare materialier och halvfabrikat anskaffas från andra håll, äro jämväl ett icke ringa antal industriföretag berörda av gasmaskfabrikationen, vilken, samtidigt som den tjänar ett betydelsefullt försvarsändamål, utgör en lämplig form för arbeten under arbetslöshetstider.

En utökning av sagda fabrikation genom tillverkning under nästkommande budgetår av ytterligare 15 000 gasmasker vore därför synnerligen önskvärdt, och eftersom kostnaden för gasmask räknat utgör 40 kronor, uppgår det härför erforderliga beloppet till 600 000 kronor.

I enlighet med 1925 års försvarsbeslut skola vissa artilleritruppförband motoriseras, och i planen för anskaffning av erforderliga motorfordon ingår bland annat ett betydande antal så kallade bandtraktorer. Enär någon lämplig inhemsk typ att läggas till grund för anskaffningen tidigare icke funnits och icke heller någon utländsk konstruktion för upptagande av svensk tillverkning kunnat förvärvas till rimligt pris, hava för övningars bedrivande avsedda bandtraktorer importerats från Amerika.

År 1932 upptog emellertid AB. Bofors traktortillverkning enligt en konstruktion, som tillkommit under samarbete mellan bolaget och bland annat kungl. arméförvaltningens artilleridepartement, och i underdånig skrivelse den 7 februari 1933 gjorde bolaget framställning angående tillverkning av bandtraktorer för artilleriets räkning med användande av medel, som kunde komma att avses för lindrande av arbetslösheten. Av denna skrivelse framgick, att arbete genom dylik tillverkning direkt och indirekt skulle kunna beredas omkring 225 man under en tid av ett år, och i sitt på anmodan av Kungl. Maj:t över denna framställning avgivna yttrande framhöll kungl. arméförvaltningen, att tillfället nu syntes gynnsamt att söka fylla artilleriets behov genom anskaffande av svensk materiel. Ett uppskjutande av denna traktorsanskaffning skulle nämligen menligt inverka på artilleriets krigsduglighet bland annat därigenom, att de såsom motoriserade avsedda artilleritruppförbanden med undantag för luftvärnsartilleriregementet icke kunde i tillnärmelsevis full utsträckning utbildas och mobiliseras såsom sådana.

För genomförandet av artilleriets motorisering i enlighet med 1925 års försvarsbeslut kräves anskaffandet av ytterligare 50 traktorer utöver de tvenne, som artilleridepartementet för tillgängliga medel tidigare inköpt, och det härför erforderliga beloppet beräknas av sagda departement till 800 000 kronor, varav hälften eller 400 000 kronor bör utgå under budgetåret 1934/1935.

För att tillfullo kunna utnyttja de fördelar, som äro en följd av såväl den verkställda som den föreslagna ökningen av tunga vapen vid särskilt infanteriet ävensom för att i övrigt tillgodose behovet av i terrängen framkomliga transportmedel vid truppförbanden. är en väsentlig ökning av tillgången på kärror behövlig.

I avsikt att söka åstadkomma en allmän lättnad i infanteriets fältutrustning och framför allt den burna delen därav, hava även jämlikt generalorder nr 1196/1932 vissa försök verkställts, och därav framgår, att i den mån oundgängligen erforderlig viktminskning beträffande den burna utrustningen icke kan åstadkommas i tillräcklig utsträckning på annat sätt, en del av nämnda utrustning måste transporteras på härför erforderliga fordon. Enär i allmänhet redan nu fordonen med last utgöra maximum av draglast, måste emellertid, därest viss nu burens utrustning skall å dem transporteras, antingen antalet ökas, vilket organisatoriskt sett icke är önskvärt, eller också deras lastförmåga så stegras, att högre vikt nyttig last kan medföras, d. v. s. att själva fordonen göras lättare.

I inspektörens för infanteriet underdåniga rapport av 1933 över sagda försök redogöres för gjorda erfarenheter av de prov, som verkställts beträffande vissa olika typer kärror, vilka dels genom kungl. arméförvaltningens artilleridepartements försorg ställts till förfogande, dels med vederbörligt tillstånd tillverkats och prövats vid kungl. Södermanlands regemente. De härav gjorda erfarenheterna torde medgiva tillverkning av kärror av ifrågavarande slag, och den ökning, som med hänsyn till vad ovan sagts måste anses behövlig, kan till en begränsad del tillgodoses med ett belopp av 350 000 kronor.

Såsom nämnts framgår av ovannämnda rapport från inspektören för infanteriet även, att den svenska infanteristens utrustning på olika sätt måste lättas, om han skall vara i stånd att lösa sin uppgift i fält, och i anseende härtill har bland annat prövats en ryggsäck med mes av viss modell. Enär genom dessa prov enligt inspektörens för infanteriet uppfattning ryggsäckens företräden blivit klarlagda, torde dylik ryggsäck böra ingå i infanteriets utrustning i stället för den nuvarande ränseln, och i rapporten anfördes i detta hänseende bland annat följande: »De mindre ändringar å ryggsäcken och kompletteringar, som enligt de föreliggande rapporterna äro erforderliga, böra vidtagas genom intendentsdepartementets försorg, varvid bör beaktas, att mattornisten eventuellt skall kunna utgå ur utrustningen, då ryggsäck med mes bäres. För nådig fastställelse av modell å persedeln i fråga erforderligt förslag torde det därför böra ankomma på intendentsdepartementet att avgiva. Införandet av ryggsäck med mes i infanteriets utrustning är av vital betydelse för truppslagets användbarhet i fält».

Icke minst ur de värnpliktigas synpunkt synes sålunda angeläget vara, att dylika ryggsäckar snarast anskaffas för arméns behov, och då kostnaderna härför enligt gjorda beräkningar torde uppgå till 12 à 14 kronor för stycket,

bör en anskaffning nu lämpligen ske för ett belopp av omkring 500 000 kronor.

I sitt förslag till reglering av sjöförsvarets utgifter förutsatte de utredningsmän, som den 19 november 1932 avgåvo yttrande i detta hänseende, bland annat att ett belopp av 2 000 000 kronor av förefintlig behållning å de förutvarande fondtitlarna för stenkol m. m. skulle tagas i anspråk för täckande av medelsbehovet för flottans krigsberedskap och övningar. I anledning därav avgivet utlåtande framhöllo emellertid såväl kungl. marinförvaltningen som chefen för marinstaben, att överskottet å dessa titlar avsetts att tagas i anspråk för förbättring och utökning av flottans bränsleförråd, särskilt brännoljaförråden, samt att ett användande av det sparade bränslekapitalet på föreslaget sätt skulle medföra, att brännoljafrågans lösning ställdes på framtiden med därav följande avsevärda risker. I skrivelse den 24 november 1932 hemställde därför dessa myndigheter under hänvisning till en samma dag framlagd utredning beträffande flottans oljebehov m. m., att nämnda överskott i stället finge tagas i anspråk för anläggande av oljedepåer och anskaffande av brännolja för flottan.

Av denna utredning framgick bland annat att samtliga enligt det nya ersättningsprogrammet färdigbyggda fartyg vore och att alla under byggnad varande fartyg bleve oljeeldade, vartill kom att samtliga u-båtar använde brännolja såsom drivmedel och att en del äldre fartyg omändrats från koltill oljeeldning. I trots därav att flottan sålunda i stor utsträckning övergått till oljeeldning, funnes för lagring av brännolja allenast ett mycket ringa upplag i Karlskrona.

Brännoljans natur av storpolitisk intresseprodukt innebär emellertid, att vid politiska oroligheter eller befarat krig stormakterna med all sannolikhet komma att stoppa all export av detta drivmedel, varigenom vår flotta helt skulle utestängas från oljetillförsel. Med hänsyn till det obetydliga förråd, som står till buds, och då inom rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap gjord utredning givit vid handen, att flottan knappast skulle kunna påräkna någon tilldelning från de inom landet befintliga privata lagren av brännolja, komme flottan alltså att praktiskt taget lamslås.

En lösning av frågan om flottans brännoljaförråd är därför i högsta grad påkallad, och enär av Kungl. Marinförvaltningen gjord utredning framgår, att inga möjligheter torde finnas att hos de privata oljefirmorna få hyra cisternutrymme, blir det nödvändigt för flottan att erhålla egna oljecisterner. Eftersom förutnämnda överskott å de så kallade bränsletitlarna av statmakterna tagits i anspråk för annat ändamål, måste särskilda anslag beviljas för byggandet av dylika cisterner, och härför torde för nästkommande budgetår vara erforderligt ett belopp av minst 500 000 kronor.

I annat sammanhang påvisas med styrka behovet av såväl en väsentlig höjning av anslagen till flottans ersättningsbyggnad som anskaffning av

bomb-, torped- och fjärrspaningsflygplan, och de härför erforderliga beloppen hava beräknats till sammanlagt 13 620 000 kronor för nästkommande budgetår. Med hänsyn till den därvid fogade motiveringen, synes icke erforderligt att här i annan mån än genom behovens blotta omnämmande beröra desamma.

Vad ovan anförts utgör självfallet blott ett framhållande av de, enligt mitt förmenande, viktigaste bland många förefintliga behov, såsom också torde framgå av de uppgifter, vilka vederbörande militära myndigheter under hand anmodats att lämna i fråga om föreliggande materielbehov att lämpligen kunna tillgodoses genom statsbeställningar hos industrien. Enligt dessa uppgifter, vilka finnas omnämnda i statsverkspropositionen men för vilkas innehåll chefen för försvarsdepartementet icke ansett sig böra närmare redogöra, beräknas de önskvärda materielanskaffningarna betinga nära 15 000 000 kronor för armén, omkring 13 000 000 kronor för flottan, därvid dock tidigare berörd ersättningsbyggnad och ombyggnaden av maskinanläggningen på minkryssaren Claes Flemming icke ingå, samt nära 8 000 000 kronor för flygvapnet.

Med stöd av den utav mig anförda motiveringen bör alltså i detta sammanhang under rubriken: »Fonden för förlag till statsverket» tillgodoses de av mig i denna motion omförmälda ändamål, nämligen:

Materiel till 10,5 cm kanonbatterier,	Bandtraktorer,
Materiel till luftvärnsartilleri m. m.	Kärror,
Lavetter för fältkanoner,	Ryggsäckar,
Stridsvagnar,	Oljecisterner för flottan,
Granatkastarammunition,	Viss flottans ersättningsbyggnad,
Gasmasker,	Bombflygplan.

Av det härför erforderliga beloppet, i runt tal 21 500 000 kronor, framgår med önskvärd tydlighet, att det i statsverkspropositionen för statsbeställningar föreslagna reservationsanslaget av 10 000 000 kronor icke ens tillnärmelsevis är tillfyllest, varför en sådan höjning av detsamma måste ske, att ett belopp av minst 21 500 000 kronor kan avse statsbeställningar för försvarsändamål.

Under hänvisning till det ovan anförda hemställes alltså,

att riksdagen måtte besluta, att för statsbeställningar för budgetåret 1934/1935 anvisa ett reservationsanslag av minst 22 000 000 kronor för försvarsändamål.

Stockholm den 23 januari 1934.

Carl Patric Ossbahr.